

A MAGYAR ETO-KIADÁSOK HÚSZ ÉVE (1966–1986)

Babiczký Béla

Az osztályozási rendszerek hazai és külföldi története egyaránt tanúsítja, hogy elterjedésükre csak abban az esetben lehet számítani, és csak akkor remélhető folyamatos, korszerű használatuk, ha állandóságuk megvalósítható, egyszersmind dinamikus fejlesztésük a tudományban és technikában keletkező új eredmények befogadására is alkalmassá teszi őket. Nem kevésbé fontos, hogy az osztályozás és az információkeresés céljára *korszerű osztályozási táblázatok* álljanak rendelkezésre a használó ország nyelvén mindenkor és szükséges példányban. Ezek a szempontok az Egyetemes Tizedes Osztályozás (ETO) nemzetközi munkálatai során is rendszeresen felmerülő és mérlegelt szempontok. A táblázatok publikálásában követett gyakorlat a tizedes osztályozás használatát jelentős mértékben előrelendítheti vagy visszavetheti.

A tizedes osztályozás hazai elterjedése – a különböző történelmi körülmények, művelődéstörténeti és művelődéspolitikai tényezők hatását is magán viselve – szintén azt bizonyítja, hogy táblázatainak rendelkezésre bocsátása és használatának elterjedése, valamint hatékonysága között szoros és kölcsönös összefüggés van. A táblázatok rendelkezésre bocsátásán kívül a módszereket ismertető gyakorlati útmutatókra és oktatási anyagokra is szükség van. Mindezeket bizonyítják századunk első felében *Szabó Ervin, Köhalmi Béla, Hubert Emil, Németh Endre, Chirke Géza, Káplány Géza, Veredy Gyula, Lázár Péter* és mások törekvései, akik a tizedes osztályozás táblázatainak magyar nyelvű közzétételéért és a használatukkal kapcsolatos információk terjesztéséért igen sokat tettek. A tizedes osztályozás régebbi, viszonylag lassú terjedését a szétszabdalt történelmi szakaszok, a szűkös gazdasági lehetőségek, az egymástól eltérő különféle bibliográfiai és könyvtári törekvések erősen lefékeztek.

A tizedes osztályozás használatának szélesebb körű elterjedésére mind nemzetközi, mind pedig hazai vonatkozásban századunk második felétől tapasztalhatók intenzívebb törekvések. Mindezek nem lehettek volna eredményesek, ha nem követi őket a táblázatok rendszeres és folyamatos publikálása különböző nyelveken, a különféle igényeknek megfelelő típusokban (rövidített, közepes és teljes kiadások) és a szükséges példányszámban, biztosítva a fejlesztésből adódó módosítások miatt szükséges újabb kiadásokat is. Ez az időszak és ezek az igények teremtették meg a legáltalánosabb használatra alkalmasnak tűnő ún. közepes kiadás típusát, amely főként az új ETO-használók számára a legcélszerűbben hozzáférhető, és a megfelelő tájékoztatási szintet is nyújtó munkaeszköznek tekinthető. Ez a fejlődés az ETO hazai használatára is jellemző, hiszen az igényeknek megfelelően a magyar *rövidített kiadás* is fokozatosan közelített története során ehhez a típushoz, egyre növelve az újabb kiadások terjedelmét.

Az ETO táblázatainak közzétételét nagymértékben befolyásolja a FID nemzetközi revíziós bizottságaiban folyó munkálatok üteme. Ez a magyar kiadásoknál is tapasztalható. Az ETO korszerűsítése időnként felgyorsul, máskor viszont osztályozáselméleti megfontolások, szervezeti és személyi változások vagy pénzügyi okok miatt erőteljesen lelassul. Az érvényessé váló módosítások terjedelmükben egyes időszakokban igen eltérőek, és ez hatással van az ETO egészének állandóságára, minthogy azok a különböző szakterületeket eltérő időpontokban érintik. Ez mind a teljes kiadások egyes köteteinek megjelenése közötti időeltolódásban, mind pedig az egy adott időpontban lezárt rövidített vagy közepes kiadások válogatásában (az időpont megválasztásában) egyenetlenségeket eredményez és a kiadóknak

is gondot okoz. Mindehhez hozzájárul az is, hogy az ETO egyes szakterületeit egymást követően többször is korszerűsítik, míg más szakterületek táblázatait néha hosszabb időn keresztül nem módosítják, esetleg olyankor sem, ha arra tartalmuk szempontjából már szükség lenne. Ez a helyzet hátrányosan jelentkezhet a táblázatok szerkesztésében és kiadásában. A fejlesztés és az állandóság ellentmondásossága sokszor teszi problematikusá a publikálás időzítését. Kizárólag a FID revíziós munkájának fokozottabb irányítása, a munkálatok koordinálása és menedzselése adhat garanciákat a szerkesztők és kiadók számára.

A magyar kiadás sorozatainak kialakulása

Az ETO hazai használatának sajátosságait a század közepe óta három időszakban vizsgálhatjuk:

- ◆ előzmények (nem hivatalos rövidített táblázatok): 1950–1965,
- ◆ a hivatalos rövidített kiadás és a teljes kiadás megjelenése: 1966–1976,
- ◆ a kiadások helyzete az új nemzetközi és hazai fejlődés közepette: 1977 óta.

Az első időszakban nem hivatalos rövidített táblázatok készültek az *Országos Dokumentációs Központ* (1950), az *Országos Széchényi Könyvtár* (1954 és 1955) gondozásában. Ezek a táblázatok (kisebb módosításokkal) sokszorosított kivitelben jelentek meg együttesen mintegy 3500 példányban, és nagyjából fedezték az adott időszak igényeit. A következő kiadás jelentős korszerűsítéssel és terjedelménöveléssel már nyomtatásban jelent meg (1958), de csupán 1150 példányban. Ez a kiadás a FID hivatalos módosításait 1955. július 1-ig (EC 2:5) tartalmazta, de utólag még felvett jó néhány, a szerkesztés folyamán érvényessé vált újabb jelzetet is, viszont ugyanakkor az elmúlt évek hazai gyakorlatában bevezetett, a nemzetközitől eltérő jelzeteket is megtartott, és ezek miatt nem kapott FID-kiadványszámot.

Bár az 1950–1958 között megjelent öt rövidített kiadás együttesen több mint 4500 példányt jelentett, valójában csak az 1958-as kiadás volt az időszak második felében (1958–1965) korszerűen használható. Az, hogy továbbra is használatban maradtak a sokszorosított táblázatok, csak az 1958-as nyomtatott rövidített táblázat példányszámának elégtelenségét bizonyította. Megjelenése után hamarosan felmerült egy újabb rövidített táblázat kiadásának szükségessége, amire végül 1966-ban került sor.

A hazai nagy könyvtárak, a szakkönyvtárak és dokumentációs intézmények a részletesebb osztályozás céljára lehetőségeik szerint külföldi (főleg német nyelvű) teljes kiadások köteteinek beszerzé-

sére törekedtek. Ezeket gyakran belső vagy hálózaton belüli használat céljára le is fordították és kis példányszámban sokszorosították. Ez a gyakorlatban jelentkező igény volt többek között egyik indítéka a magyar nyelvű teljes kiadás létrehívásának.

Az ETO-táblázatok egyes kiadásai, illetve valamely kiadás különböző időpontokban, eltérő érvényességgel megjelent kötetei a használat szempontjából az osztályozás gyakorlatához szükséges munkaeszközök választékát nyújtják, amelyek közül a feladatokhoz összehangoltan kell kiválasztani az optimális munkához szükséges, megfelelő érvényességű köteteket. Az eltérő érvényességű táblázatok együttes használata a gyakorlatban nehézségeket okozhat.

Az ETO hazai használatában új szakaszt nyitott meg az 1966-ban szabványként megjelent rövidített táblázat (FID publ. 389). Anyagát 1964 decemberében zárta, de a FID javaslatára az EC 5:6 (1965) kötetén kívül az EC 6:1 és EC 6:2 kötetekben életbe lépő további módosításokat is előzetes anyagok alapján a nyomdai munkák során még beépítették.

Az ekkoriban megkezdett magyar teljes kiadás (FID publ. 390) első köteteinek szerkesztését is az EC 6:2 (1966) kötet érvényességével zárták, majd az egyes kötetek előkészítésekor folyamatosan vették figyelembe a FID hivatalosan közzétett módosításait. Végül is a teljes magyar kiadás 42 kötetben 1968–1972 között jelent meg. Az így teljessé vált sorozat egyes kötetei az EC 6:2 (1965. dec.) és az EC 7:6 (1970. dec.) módosításainak figyelembevételével készültek. A 42 kötet érvényességi szintje ekkor a következő képet mutatta:

EC 6:2 (lezárva 1965. dec.)	1966	1 kötet
EC 6:3 (lezárva 1966. jún.)	1966	5 kötet
EC 6:4 (lezárva 1966. dec.)	1967	5 kötet
EC 6:6 (lezárva 1967. dec.)	1968	2 kötet
EC 7:1 (lezárva 1968. jún.)	1968	1 kötet
EC 7:2 (lezárva 1968. dec.)	1969	3 kötet
EC 7:3 (lezárva 1969. jún.)	1969	5 kötet
EC 7:4 (lezárva 1969. dec.)	1970	3 kötet
EC 7:6 (lezárva 1970. dec.)	1971	17 kötet

Együtt 42 kötet

Az ETO magyar nyelvű kiadásaival (rövidített és teljes) kapcsolatban megemlítendő, hogy a módosításokat közlő FID-kiadványok között a *Cumulativ UDC Supplement* 1965–1975 anyagát az Ext. Corr. 9:2 kötetrel zárta, és az 1977-es magyar rövidített kiadás is ennek figyelembevételével készült. A második nemzetközi kiadás, a *DK Internationale Mittlere Ausgabe* (1978) anyaga az Ext. Corr. 6:3 kötetrel zárta anyagát, vagyis csaknem azonos érvényességgel.

A magyar teljes kiadás egyes kötetei, mint ismeretes, anyagukat eltérő időpontban zárták és zárják. Az egyes kötetek önmagukban naprakész érvényességgel jelennek meg, de a különböző szakterületek kötetei között megjelenésük időpontja miatt eltérések vannak, és ez a jelzettek érvényességének ellenőrzését teszi szükségessé a használat folyamán pl. az utalások, alkalmazott példák stb. esetében.

Az első kiadás megjelenése közben keletkezett érvényességi eltérések áthidalását kívánta szolgálni az *Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ* (OMKDK) — ma OMIKK — azzal, hogy *Kiegészítések és módosítások az Egyetemes Tizedes Osztályozáshoz* címmel elindította az Extensions and Corrections to the UDC c. FID-kiadvány magyar fordításának sorozatát, amely lehetővé teszi, hogy a hazai használók az ETO változásait nyomon követhessék és ezt hasznosíthassák a magyar táblázatok használatában.

A teljes kiadás első sorozatának kompletté válása után a jelentősebb változások miatt 1973-ban elkezdődött egyes kötetek korszerűsített táblázatainak megjelentetése. Ennek keretében először 1973–1976 között tíz kötet új kiadásban látott napvilágot. A tíz kötet közül egy az EC 8:6 (lezárva 1973) anyagával, kilenc pedig az EC 9:2 (lezárva 1975) anyagával zárta a kéziratot. Megjelenésükkel az első sorozatból tíz kötetet korszerű kötetekkel cserélhettek fel. Így a magyar teljes kiadásban az alábbi érvényességi helyzet alakult ki 1977-re:

EC 6:2 (lezárva 1965. dec.)	1966	1 kötet
EC 6:3 (lezárva 1966. jún.)	1966	3 kötet
EC 6:4 (lezárva 1966. dec.)	1967	2 kötet
EC 7:2 (lezárva 1968. dec.)	1969	2 kötet
EC 7:3 (lezárva 1969. jún.)	1969	4 kötet
EC 7:4 (lezárva 1969. dec.)	1970	3 kötet
EC 7:6 (lezárva 1970. dec.)	1971	17 kötet
EC 8:6 (lezárva 1973. dec.)	1974	1 kötet
EC 9:2 (lezárva 1975. dec.)	1976	9 kötet

Együtt 42 kötet

A kötetek érvényessége ekkor még a tízéves avulási időn belül volt.

A tizedes osztályozás magyarországi használatát jelentősen fellendítette, hogy az 1966-os rövidített kiadáson kívül — amely 3000 példányban jelent meg — most már a magyar nyelvű teljes kiadás kötetei is rendelkezésre álltak. Ezek mind 800–1200 példányban láttak napvilágot, és valamennyi rövid időn belül elkelt. Ezzel az ETO hazai használata differenciáltabbá vált, és a nagy könyvtárak, a szakkönyvtárak és a dokumentációs-információs tevékenység számára is rendelkezésre állt.

A teljes kiadás korszerűsített táblázatainak újbóli megjelentetését nemcsak az ETO dinamikus fejlődése, hanem az újabb és újabb igények is sürgették (több utánnomás is készült). Hamarosan jelentke-

zett az új rövidített kiadás iránti igény is, ami 1977-re realizálódott.

Mindezek az ETO hazai használatának megerősödését jelzik. A szakirodalomban külön hangsúllyal fogalmazódott meg a táblázatokhoz készítendő *betűrendes tárgymutatók* iránti igény. Ez a munka is elkezdődött ebben az első időszakban, egyelőre kísérleti jelleggel.

Az ETO hazai használatának újabb szakasza az 1977-es rövidített táblázat megjelenésével kezdődik, és tart lényegében még ma is a teljes kiadás újabb korszerűsített köteteinek megjelenésével. Az 1977-es rövidített táblázat és az ehhez készült 1978-as betűrendes tárgymutató 6000 példányban jelent meg és röviddel megjelenése után elkelt. Kisebb könyvtáraink jelentős része még jelenleg is erre a kiadványra kénytelen támaszkodni, ha az megvan. A rövidített kiadás kelendősége bizonyítja a típus használhatóságát, valamint hogy a teljes kiadás folyamatos megjelenése nem csökkenti, ellenkezőleg fokozza az ilyen rövidített, átfogó jellegű osztályozási táblázat iránti igényeket. A két típus tehát egymásnak nem versenytársa, hanem segítője, kiegészítője. Az ETO hazai használatában újabb szakaszt egy új, korszerűsített, rövidített (vagy közepes) kiadás jelentene, amely az ETO széles körű használatát minden területen egységessé tehetné.

Egy új, rövidített ETO-táblázat közreadását mindenképpen indokolja, hogy az 1977 óta eltelt időben — ami az ETO fejlesztésében már kritikus elévülési határnak tekinthető — jelentős változások következtek be (pl. a természettudományok egy sor ágazatában, a kémiában, a biológiai tudományokban stb.). Ezeket a teljes kiadás azóta megjelent kötetei már tükrözik, a rövidített kiadás használói számára azonban már nem tekinthetők át könnyűszerrel. Jelenleg az 1977-es rövidített kiadás és a teljes kiadás utána megjelenő egyes kötetei közötti eltérések és ütközések egyre növekszenek. Az ETO fejlesztésének következményeként a szintézis megteremtése érdekében egy új, korszerűsített, rövidített (vagy közepes) kiadás létrehozása okvetlenül szükséges lenne.

A fenti érveket a teljes kiadás második, illetve harmadik sorozatában megjelent kötetek érvényességi szintjének adatai is bizonyítják:

EC 9:3 (1976. dec.)	1977	4 kötet (II.)
EC 10:1 (1977. dec.)	1978	5 kötet (II., III.)
EC 10:2 (1978. dec.)	1979	3 kötet (II., III.)
EC 10:3 (1979. dec.)	1980	7 kötet (II., III.)
EC 11:1 (1980. dec.)	1981	5 kötet (III.)
EC 11:2 (1981. dec.)	1982	3 kötet (II., III.)
EC 11:3 (1982. dec.)	1983	4 kötet (II., III.)
EC 12:1 (1983. dec.)	1984	1 kötet (III.)
EC 12:2 (1984. dec.)	1985	2 kötet (II., IV.)
EC 12:3 (1985. dec.)	1986	5 kötet (II., III.)
EC 13:1 (1986. dec.)	1987	3 kötet (II.)

A jelenleg érvényes kötetek áttekintése

<i>A kötet lezárása</i>	<i>I. kiad. (kötet)</i>	<i>II. kiad. (kötet)</i>	<i>III. kiad. (kötet)</i>	<i>IV. kiad. (kötet)</i>	<i>Együtt (kötet)</i>
EC 7:6 (1970)	2	2	—	—	4
EC 9:2 (1975)	—	2	—	—	2
EC 9:3 (1976)	—	4	—	—	4
EC 10:1 (1977)	—	3	1	—	4
EC 10:2 (1978)	—	2	2	—	4
EC 10:3 (1979)	—	3	4	—	7
EC 11:1 (1980)	—	1	4	—	5
EC 11:2 (1981)	—	1	2	—	3
EC 11:3 (1982)	—	1	3	—	4
EC 12:1 (1983)	—	—	1	—	1
EC 12:2 (1984)	—	1	—	1	2
EC 12:3 (1985)	—	4	1	—	5
EC 13:1 (1986)	—	3	—	—	3
<i>Együttesen:</i>	2 kötet	27 kötet	18 kötet	1 kötet	48 kötet

A magyar teljes kiadás utolsóként II. és III. kiadásban (egy esetben már IV. kiadásban) megjelent korszerűsített köteteinek sorában jelenleg 46 kötet szerepel. A kötetszám változása az 1968–1972 között megjelent első 42 kötetrel szemben egyes akkori kötetek kettébontásából, illetve két kötet érvénytelenné válásából adódik. Jelenleg az EC 7:6 érvényességével zárt kötetek közül az első és a második kiadásból 2–2 kötetnek nincs újabb kiadása, továbbá a második sorozatnak 2 kötet zárta anyagát az EC 9:2-vel, vagyis az 1977-es rövidített kiadással azonos érvényességi szinten (lásd az *I. táblázatot*).

A sorozat II. és III. kiadású kötetei a következő összképet mutatják:

1976–1979 között lezárva (EC 9:3 és EC 10:3)	16 kötet
1980–1982 között lezárva (EC 11:1 és EC 11:3)	12 kötet
1983–1985 között lezárva (EC 12:1 és EC 12:3)	8 kötet
1986-ban lezárva (EC 13:1)	3 kötet
Együtt	39 kötet

Más megközelítésben a teljes sorozat utolsóként megjelent kötetei közül II. kiadású 27 kötet, III. kiadású 18 kötet, IV. kiadású 1 kötet.

Összességében a magyar teljes kiadás sorozataiban tíz éven belüli érvényességű jelenleg 39 kötet, a kritikusként tekintett tízéves elévülési időt pedig 6 kötet lépte át. Az évek múlásával azonban újabb és újabb kötetek évülnek el. A későbbiekben a teljes kiadás korszerűségét csak úgy lehet biztosítani, ha folyamatosan megvalósítható a mindenkor tízéves-

nél régebbi kötetek módosított publikálása, továbbá, ha újra megjelennek kisebb időszak eltelté esetén is a nagyobb revízió áteső szakterületek táblázatai is. Ha valamely kötet tíz év elteltével sem módosul lényegesen, annak érvényessége — az esetlegesen változott részek publikálásával — meghosszabbítható.

A magyar ETO-kiadás kötetei szabványként jelennek meg. Az MSZH előírásai is megkövetelik, hogy a tíz évnél régebbi szabványokat felül kell vizsgálni. A teljes kiadás egyes köteteinek újbóli megjelentetése időről időre azért is szükséges, hogy a már be nem szereshető kötetekhez az újonnan belépő ETO-használók is hozzáférhessenek.

A magyar teljes kiadás szerkesztésének eredeti koncepciója az volt, hogy a sorozat teljessé válása után a közben bekövetkezett módosítások bedolgozásával az egész anyagot néhány kötetben azonos érvényességi szinten adják ki újra, majd az egyes kötetekhez készülő betűrendes tárgymutatókból is indexkötet készült volna. Ez az elképzelés utóbb gyakorlati és pénzügyi okok miatt megvalósíthatatlannak bizonyult. Az első sorozat befejezése után készült korszerűsített második kiadás kötetei — az ETO revíziójának dinamizmusa következtében — időben elhúzódva jelenhettek meg, ezért egy optimálisnak tűnő időpont után az eredeti cél egyre távolabb került. A teljes kiadás szerkesztésének koncepciója ezért fokozatosan átalakult, és a nagyobb egységekben történő újrakiadást a kisebb egységekben való megjelentetés irányába vitte, hogy az egyes szakterületek korszerűsítését rugalmasabban követhesse. A magyar teljes kiadás jellege tehát a német és orosz teljes kiadásokkal ellentétben az angol teljes kiadás füzetes publikálásához hasonló

útra tért át. Ez a kiadási módszer a használóktól az egyes kötetek érvényességének fokozott összehangolását kívánja meg, ami növeli az önálló döntések jelentőségét a táblázatok, illetve a jelzetek használatában. Ez a módszer egyúttal lehetővé teszi, hogy az egyes szakterületek korszerűsített táblázatai rövidebb időn belül jelenhessenek meg.

A magyar ETO-táblázatok kiadásának tervszerűsége mégsem vitatható az időközben módosult kiadói koncepció ellenére sem, mert köteteknek második, harmadik (sőt újabban negyedik) kiadásai közül kiválaszthatók az érvényességben egymáshoz viszonylag közel állók, illetve kiiktathatók a használatból azok a kötetek, amelyek az adott intézmény rendszerében az egységes gyakorlatot zavarnák.

A teljes kiadás szakrendes táblázatainak megjelenése után tervbe vették betűrendes tárgymutatók készítését is. Erre számítógép használatával kísérleti jelleggel 1972–1976 között került sor. A szakrendes táblázatok szerkezetének jellege miatt a tárgyszavak kialakítása jelentős szellemi munkát is feltételez, ezért csak részben lehetséges mechanikus feldolgozásuk. Mindez a munkát időigényessé tette, sőt módszertani, személyi és gazdaságossági okokból is az indexek készítésénél visszatértek a hagyományos cédulázásos szerkesztésre. Az 1976 előtt megjelent szakrendi táblázatokhoz kísérleti módszerrel hét betűrendes tárgymutató készült el, majd az 1976–1983 közöttiekhez további hét kötet. Ezek egyrészt a szakrendes táblázat mellékleteként, másrészt önálló kiadványként kerültek forgalomba. A betűrendes mutatókkal kapcsolatos fő probléma, hogy megjelenésük késése miatt a táblázat megfelelő kötetének sokszor már az új, korszerűsített kiadása is elkészült, az indexkötet tehát csak egy korábbi érvényességű kötethez használható teljes értékűen. Emiatt a magyar teljes kiadás betűrendes mutatóinak készítése erőteljesen lelassult és elmaradt az igényektől. A szakrendes táblázatok és a betűrendes mutatók publikálását szükséges lenne szorosabban összehangolni időben is. A legésszerűbb megoldást az jelentené, ha minden kötet együtt tartalmazná a szakrendes táblázatot és a betűrendes mutatót, hasonlóan az angol teljes kiadáshoz. Ez a megoldás a két rész elkészítésének időbeni egyeztetését, közös szerkesztését tételezi fel, ami a szakrendi táblázatok közreadásának lassítását és a betűrendes mutató készítésének felgyorsítását tenné szükségessé.

A teljes kiadás érvényességének áttekintése

A használók számára előnyös, ha a rendelkezésre álló kötetek közül az érvényességük tekintetében az

egymáshoz leginkább közel állókat választják munkaeszközü. Ehhez kíván segítséget nyújtani a magyar teljes kiadás helyzetének fejlődését (lezárva 1987) bemutató összeállítás (lásd a 2. táblázatot).

A könyvtári-bibliográfiai osztályozásban, így a tizedes osztályozásban is az utóbbi évtizedekben végbemenő szemléletváltozások hatása a magyar ETO-kiadások publikálásában és a tizedes osztályozás hazai használatában is megfigyelhető. Erre az időszakra jellemző az ETO újraértékelésének és revíziós törekvéseinek átalakulása. Ennek egyik vonulata az 1959-es budapesti nemzetközi ETO-konferencia indította el a 3 Társadalomtudományok főosztály területén. De a természettudományok, a műszaki tudományok egyes ágazataiban, valamint a földrajzban is jelentős változtatások váltak szükségessé. Erre az időszakra esik az ETO 4-es főosztályának üressé válása (1964) a nyelvészetnek a 8-as főosztályba való áthelyezésével, ugyanakkor jellemző, hogy a tíz év elteltével sem alakult ki a 4-es főosztály újbóli felhasználásának koncepciója. ugyanakkor jellemző, hogy a tíz év elteltével sem alakult ki a 4-es főosztály újbóli felhasználásának koncepciója.

Az ETO-kiadások hazai használatára 1950–1965 között a német teljes kiadás (1934–1951) nyomtára a bélyegét a könyvtárakban és dokumentációs intézményekben. Hosszú ideig ez volt a legteljesebb nemzetközi kiadás, amelyre a magyar teljes kiadás szerkesztésénél is támaszkodni lehetett. A második német kiadás ugyan már elkezdődött, de új kötetei nagy időközökben jelentek meg, és egyes részei jelenleg is hiányoznak. A korszerűsített részeket a *DK-Mitteilungen* mellékleteként pótlapokon teszik közzé. A magyar teljes kiadás megjelenésekor az angol első teljes kiadás (1943–1976) sem volt még kész, illetve az angol második kiadás – amely 1972-ben kezdődött – a magyar kiadás szerkesztéséhez csak az 1970-es és 1980-as években nyújthatott segítséget.

Az ETO újraértékelésének nemzetközi vitái épp a magyar teljes kiadás szerkesztésének (1966–1972) első időszakára estek. Ezt mutatja az is, hogy a korábbi ETO-szabályzatok (1953, 1955, 1961) után egy erőteljesebben módosított új szabályzat jelent meg (FID publ. 429., 1968), továbbá, hogy ezután több új szervezési törekvés tapasztalható. Megkísérlik pl. az ETO munkálatait bekapcsolni az UNESCO UNISIST-programjába stb. A gyors változásra jellemző, hogy az ezt követő újabb változások nyomán ismét egy alaposan átalakított új szabályzat készült (FID publ. 598., 1981). Ez jóformán még ki sem fejthette hatását a szervezeti és revíziós tevékenységre, amikor 1986 végén a FID ETO-szervezetében újabb, még jelentősebb változás kezdődött.

Az ETO teljes kiadás köteteinek áttekintése érvényességi állapot szerint

ETO-szám (követ)	MSZ-szám	A sorozatok zárási éve		
		I.	II.	III.
Segédtabl.	16500	-69 (EC 7:1)	-73 (EC 7:6)	-80 (EC 10:2)
0	16501	-67 (EC 6:3)	-74 (EC 9:2)	-82 (EC 11:2)
1	16502	-70 (EC 7:4)	-81 (EC 10:3)	
2	16503	-71 (EC 7:6)		
30/32	16504	-71 (EC 7:6)	-78 (EC 10:1)	-84 (EC 11:3)
33	16506	-72 (EC 7:6)	-79 (EC 10:1)	
34/36	16508	-72 (EC 7:6)	-81 (EC 10:3)	
37	16511	-67 (EC 6:3)	-81 (EC 10:3)	
38	16512	-72 (EC 7:6)	-79 (EC 10:1)	Érvénytelen!
389	16512		-79 (EC 10:2)	
39	16513	-70 (EC 7:4)	-73 (EC 7:6)	
50/51	16525	-67 (EC 6:3)	-76 (EC 9:2)	
50	16524			-84 (EC 11:3)
51	16525			-84 (EC 11:3)
52	16526	-67 (EC 6:3)	-77 (EC 9:2)	-83 (EC 11:2)
53	16527	-67 (EC 6:3)	-73 (EC 7:6)	-80 (EC 10:3)
54	16528	-69 (EC 7:3)	-78 (EC 9:3)	
55	16529	-69 (EC 7:2)	-75 (EC 9:2)	
56/59	16533	-67 (EC 6:2)	-74 (EC 9:2)	-80 (EC 10:3)
60/61	16535	-71 (EC 7:6)		
60	16534		-79 (EC 10:2)	Érvénytelen!
62/620	16536	-68 (EC 6:6)	-73 (EC 7:6)	-79 (EC 10:2)
621.0/22	16540	-68 (EC 6:6)	-73 (EC 7:6)	-82 (EC 11:1)
621.3	16541	-68 (EC 6:4)	-73 (EC 7:6)	-81 (EC 11:1)
621.4/6	16544	-68 (EC 6:4)	-74 (EC 7:6)	-82 (EC 11:1)
621.7/9	16547	-68 (EC 6:4)	-73 (EC 7:6)	-81 (EC 11:1)
622/623	16548	-68 (EC 6:4)	-74 (EC 9:2)	-80 (EC 10:3)
624/628	16554	-70 (EC 7:3)	-74 (EC 8:6)	-79 (EC 10:1)
629	16555	-70 (EC 7:4)	-76 (EC 9:2)	
63	16560	-68 (EC 6:4)	-74 (EC 7:6)	-80 (EC 10:3) -85 (EC 12:2)
64/65	16562	-71 (EC 7:6)	-78 (EC 10:1)	
66	16566	-71 (EC 7:6)	-78 (EC 9:3)	
67/673	16572	-71 (EC 7:6)	-85 (EC 12:2)	
674	16574	-71 (EC 7:6)	-86 (EC 12:3)	
675	16575	-71 (EC 7:6)	-86 (EC 12:3)	
676	16576	-71 (EC 7:6)	-86 (EC 12:3)	
677	16577	-70 (EC 7:3)	-77 (EC 9:2)	-86 (EC 12:3)
678/679	16578	-71 (EC 7:6)	-83 (EC 11:3)	
681	16581	-71 (EC 7:6)	-77 (EC 9:3)	
682/684	16583	-71 (EC 7:6)		
682/683	16582		-87 (EC 13:1)	
684	16584		-87 (EC 13:1)	
685/686	16585	-71 (EC 7:6)		
685	16585		-87 (EC 12:3)	
686	16586		-87 (EC 13:1)	
687/689	16587	-71 (EC 7:6)	-82 (EC 11:1)	
69	16590	-70 (EC 7:3)	-77 (EC 9:2)	-84 (EC 12:1)
7	16593	-70 (EC 7:3)	-78 (EC 9:3)	
8	16598	-69 (EC 7:2)	-73 (EC 7:6)	
9	16599	-69 (EC 7:2)	-82 (EC 11:2)	

Megjegyzés: Nem szerepelnek a felsorolásban az 1976-ban kísérleti jelleggel az 1, 37, 9 kötetekhez kiadott szabványkiegészítések.

A magyar ETO-kiadások helyzetének megítéléséhez hozzátartozik, hogy a teljes kiadás első sorozata – kétévi előkészítés után 1968–1972 között feszített ütemben realizálódott a táblázatok 42 kötetében. A FID 1972-ben tartotta 25. kongresszusát Budapesten, és ehhez kapcsolódva több FID-bizottság is ülésezett, pl. a Központi Osztályozási Bizottság, a FID C/3 Társadalomtudományi revíziós bizottság, továbbá nyitott ETO-fórumot is rendeztek. Ezekon mutatták be az éppen kompletté vált teljes magyar kiadást. Az adott időpontban ez az egyik leginkább naprakész teljes ETO-kiadás volt, mert az orosz nyelvű teljes kiadás (1969–1970) kivételével sem a német második kiadás, sem az angol kiadás még nem fejeződött be.

Ekkoriban világszerte megnehezítette az ETO kiadását, hogy a FID revíziós bizottságainak munkája egy időszakban rendkívül dinamikussá vált. Ezt az ETO-módosításokat közzétevő kiadványból is le lehet mérni. A *Cumulativ UDC Supplement 1965–1975* c. FID-kiadvány (tíz év módosításainak összefoglalása) terjedelmesebb, mint az előző tizenöt év (1959–1964) változásait közlő hasonló kiadvány. Az ezt követő revízióra pedig az *Extensions and Corrections to the UDC* kötetei nyújthatnak számunkra képet. Az EC 9:3 kötete (1975–77) terjedelmét (három év módosításai) az EC 10:3, EC 11:3, EC 12:3 kötetek terjedelme (kilenc év módosításai) alig haladja meg. A FID ETO-tevékenységében tehát 1977 óta visszafogottabbá vált az ETO korszerűsítésének mennyisége, igaz viszont, hogy a változások tartalmi szempontból és az ETO szerkezetét érintően számos esetben minőségileg új sajátosságokat mutatnak. Az utóbbi évekre jellemzők azok a törekvések, amelyek a tizedes osztályozással kapcsolatos munkálatok szervezeti és módszertani elveinek szabályozását célozzák. Ezt tükrözi már az 1981-ben több évi vita után megjelent ETO-szabályzat (FID publ. 598.) és az az előzetes tervezet (1983-ban elkészült vitaanyag), amely a revíziós bizottságok működéséhez kíván szervezeti és módszertani irányelveket kialakítani. A FID-közgyűlés határozata alapján alapos elemzés készült az ETO-val kapcsolatos szervezeti, revíziós és kiadói tevékenységről nemzetközi vonatkozásban is. A FID az ETO-munkálatokban egyre inkább megmutatkozó nehézségek miatt 1983-ban szerződést kötött egy független szervezési intézménnyel, hogy vizsgálja meg a FID ETO-munkálatait és tegyen javaslatot hatékonyabbá tételére. A vizsgálat eredménye, az ún. *Gilchrist-jelentés* 1984-ben elkészült, majd megvitatás után módosításokkal 1986-ban a FID közgyűlése tárgyalta. Ennek alapján határoztak az ETO szervezeti kereteinek és munkamódszereinek megváltoztatásáról. Ez 1986 végén és 1987 elején követ-

kezett be. 1986 végén megszűnt a Központi Osztályozási Bizottság (FID/CCC), valamint a másfél évtizede működő ETO-közgyűlés (UDC Assamby) tevékenysége. Ezekből egy ideiglenes testületet hívtak létre, amelynek feladata az új ETO-szervezet kialakítása lesz. Az új szervezet, az ETO Tanács 1987 elején megalakult, és megkezdte működésének kimunkálását. Az új vezető szervezetet ETO-kiadók, független szerkesztők és a létrehozott négy revíziós koordináló bizottság elnökei alkotják. Az ETO Tanács feladatai: a revízió irányelveinek kidolgozása, a koordináló bizottságok elnökei által előterjesztett revíziós javaslatok felülvizsgálata és jóváhagyása, az ETO különböző kiadásainak nemzetközi összehangolása stb. Az új ETO Tanács működését csak most kezdte meg, nyilvánvaló, hogy végleges tendenciái, főleg tevékenységének első látható eredményei csak később válhatnak ismertté. Az előzetes dokumentumokból úgy tűnik, hogy tevékenysége főként az ETO kiadói és fejlesztési munkálatainak koordináltabbá, hatékonyabbá és gazdaságosabbá tételére fog irányulni. Nem kérdéses, hogy korunk sajátos gazdasági problémái az ETO-munkálatokban is jelentkeznek, és az új ETO Tanács tevékenysége nyomán új korszak kezdődhet.

A hazai helyzet alakulása

A hazai ETO-használat és a magyar ETO-kiadások mint előzmények továbbra is meghatározó jellegűek, és a további terveket ehhez kell igazítani, illetve az új körülmények figyelembevételével továbbfejleszteni. Az ún. tízéves avulási szabályt tekintve a következő időszakban egyik fontos feladat lenne új, rövidített (közepes) kiadás megjelentése. Hasonló okokból a teljes kiadás legrégebben megjelent táblázati részeinek korszerűsített kötetit kell megjelentetni, illetve nem nagy terjedelmű módosítások esetén a változásokat (szabványkiegészítés) hozzáférhetővé tenni a használók számára. Megnyugtatónak tűnik a helyzet, hiszen jelenleg (1986. decemberi érvényességgel) – leszámítva már az 1987-ben megjelenő (nyomdában lévő) köteteket – csupán két kötet tíz évnél régebbi megjelenésű, amelyben jelentősebb változások történtek. További két kötet szintén tíz évnél régebbi, azonban ezek minimális módosulással továbbra is használhatók. A teljes kiadás további korszerűségét azonban a következőkben csak akkor lehet biztosítani, ha a publikálás üteme a tíz évvel ezelőtti tempót megőrizhetné, sőt azt az ETO egyes szakterületeinek változása miatt még fokozni is kellene. Erre pedig jelenlegi körülményeink között az eddigi módszerekkel nehezen kerülhet sor. Fontos szempont a használók oldaláról nézve, hogy az 1960-as évek végé-

hez képest a táblázatok előállításának nyomdai és könyvkereskedelmi költségei jelentősen növekedtek. Míg 1968–1969 folyamán az ETO-kiadványok ára oldalanként 0,75–1 Ft volt, az 1980-as évekre ez az összeg 4–5 Ft-ra emelkedett. Egy ETO-kötet, pl. az 52 Csillagászat 1968-ban (47 old.) 25 Ft, 1977-ben (47 old.) 96 Ft és 1983-ban (51 old.) 104 Ft volt; a 676 Papíripar kötete 1971-ben (32 old.) 25 Ft, míg 1986-ban (24 old.) 112 Ft. Ugyanez a helyzet a rövidített kiadással kapcsolatban is. Míg az 1966-os kiadás két kötete 204 Ft volt, az 1977-es táblázat 230 Ft, a betűrendes kötet (1978) 225 Ft, tehát együtt 455 Ft volt. Egy új kiadás a nyomdai költségek emelkedése miatt feltételezhetően ennek legalább 3–4-szerese lenne. A hazai ETO-használattal mint felvevő piaccal ebben a vonatkozásban is számolni kell.

A magyar ETO-kiadások jövőjét illetően mérlegelni kell, hogy azok csak úgy tarthatók mindenkor az érvényesség szintjén, ha egy-egy tízéves időszakban kötetek ismételtelen megjelenének. Ez a nyilvánvalóan maximális feladat a teljes kiadást tekintve ma nehezen valósítható meg. Helyette a hangsúlyt nyilvánvalóan a rövidített (vagy közepes) ETO-táblázat tízévenkénti megjelentetésére kellene helyezni.

Az ETO rövidített (ill. közepes) kiadásának előnyei:

- ◆ a használók legszélesebb körének igényeit képes szolgálni valamennyi könyvtártípusban és tájékoztatási intézményben;
- ◆ biztosítja a tudományok és a szakirodalom egésze feletti áttekintést, és képes a szakterületek közötti kapcsolatok feltárására;
- ◆ valamennyi táblázati részben az ETO egy adott érvényességi szintjét tükrözi megjelenése időpontjában;
- ◆ a használat megkönnyítésére a szakrendes táblázatokhoz egységes betűrendes tárgymutató szolgálhat;
- ◆ korszerűsített új kiadásai szabályos időközökben rendszeresen biztosítják a korszerű és koordinált használatot;
- ◆ szerkesztése az ETO tízéves avulási szabályával leginkább összehangolható, követve a FID által publikált kiegészítések anyagát, vagy a FID által készülő mesterverzió rendelkezésre bocsátásával könnyen szerkeszthető.

* * *

A nemzetközi és hazai tapasztalatok, valamint a jelenlegi helyzet alapján az ETO használatával és táblázatainak publikálásával kapcsolatban ésszerű módszerek látszanak szükségesnek:

- ◆ rendszeresen (kilenc-tíz évenként) jelenjen meg magyar nyelvű rövidített (közepes) kiadás;

- ◆ a magyar teljes kiadás sorozatában a FID revíziós tevékenységét követve a jelentősebben módosult szakterületek kötetét továbbra is adják ki megfelelő időpontban, esetleg a korábbi kötetek felbontásával csak a módosult részek táblázatait, vagy szabványmódosításokat a változásokról;
- ◆ a szakrendes táblázatok betűrendes mutatóit lehetőleg azokkal egy kötetben adják ki az olvasószolgálati tájékoztatás segítése érdekében;
- ◆ az Ext. Corr. magyar fordítása jelenjen meg továbbra is; kívánatos szélesebb körű terjesztése az ETO-t használó intézményekben, a változások követése és a rendelkezésükre álló különböző érvényességű táblázatok összehangolt használatának biztosítására;
- ◆ a nemzetközi ETO-munkálatokról való tájékoztatás fokozása, és az ezekben való esetleges aktív részvétel előmozdítására rendszeresen jelenjenek meg információs anyagok;
- ◆ az ETO-val kapcsolatos oktatás számára időről időre szükséges az oktatási és módszertani anyagok átdolgozása, korszerűsítése.

Irodalom

- ARNTZ, H.: FID's Past. = International Forum on Information and Documentation, 11. köt. 3. sz. 1986. p. 15–19.
- BABICZY Béla: Az ETO magyar nyelvű teljes kiadása. I. Az előkészítés problémái. II. A szerkesztés problémái. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 19. köt. 8–9. sz. 1972. p. 605–618.; 11–12. sz. p. 839–856.
- BABICZY Béla: Az Egyetemes Tizedes Osztályozás három évtizede Magyarországon. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 22. köt. 3. sz. 1975. p. 189–208.
- BABICZY Béla: Az Egyetemes Tizedes Osztályozás alapelvei, szerkesztése, korszerűsítése, használati szabályai és fontosabb kiadásai. (OMIKK módszertani körlevél 96.) 1982. 25 p.
- KEENAN, S.: FID at Ninety. = International Forum on Information and Documentation, 11. köt. 3. sz. 1986. p. 20–25.
- KING, A.: FID Past and Future. = International Forum on Information and Documentation, 11. köt. 3. sz. 1986. p. 12–14.
- MÁRTYÁN Gyula–BARTA Gábor: Az ETO szerkesztőbizottságának tevékenysége 1982–1983-ban és az ETO magyar kiadásának helyzete. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 31. köt. 8. sz. 1984. p. 308–313.
- OROSZ Gábor: Az Egyetemes Tizedes Osztályozás tárgymutatójának összeállítása számítógéppel. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 24. köt. 7–8. sz. 1977. p. 271–294.
- Az Egyetemes Tizedes Osztályozás alapelvei és kiadásának szabályai. (FID publ. 603.) Budapest, OMIKK, 1983. 39 p. (Az angol, francia és német nyelvű FID publ. 598. kiadvány magyar szöveggel kiegészített változata.)
- Code of practice for UDC Revision. C 83–11 (8 April 1983) Appendix. Összeáll.: W. F. de Regt–P. D. Strachan. [4. átd. változat]. The Hague, FID, 1983. 35 p.
- Organisation and management of the Universal Decimal Classification. Consultant's Report to the FID Council. Summary prepared for the 1984 FID/UDC Assambly (October 1984). (FID C 84–23 körlevél).
- A FID osztályozási szervezetének átalakítására vonatkozó belső FID-dokumentumok ideiglenes jellegük miatt a publikálásban nem használhatók még fel.

BABICZKY, B.: A magyar ETO-kiadások húsz éve (1966–1986)

Az ETO széles körű alkalmazását csak a használók nyelvén publikált korszerű táblázatok biztosítják. A közreadást nagymértékben befolyásolja az ETO revíziójának üteme. A magyar ETO-kiadások publikálása FID-kiadványszámmal és szabványként a 60-as évek közepén kezdődött el. A rövidített kiadás (FID publ. 389.) 1966-ban, a teljes kiadás (FID publ. 390.) első sorozata 42 kötetben 1968–1972 között jelent meg. Az ETO kifejesztése ebben a szakaszban felgyorsult, ezért 1973–1976 között a teljes kiadás tíz kötetét átdolgozva újra publikálták. 1977-ben új rövidített kiadás (FID publ. 555.) jelent meg. A teljes kiadás módosított köteteknek publikálása 1977 után is folytatódott, és bár az ETO revíziójának üteme 1978–1986 között lelassult, valamennyi kötet módosított táblázatának kiadására mégsem nyílt lehetőség. Jelenleg az a törekvés, hogy a tíz évnél régebbi kötetek, vagy a jelentős mértékben módosult ETO-fejezetek publikálása sorra kerüljön.

A magyar teljes kiadás sorozataiban megjelent kötetek érvényességét táblázatok mutatják be. A FID szervezetében és az ETO revíziós tevékenységének irányításában végbemenő változások hatással lesznek a magyar ETO-kiadások publikálásának tervezésére. Legsürgősebben egy újabb magyar rövidített kiadás (esetleg közepes kiadás) publikálása látszik a legfontosabb feladatnak.

* * *

БАБИЦКИ, Б.: 20 лет изданий УДК в ВНР (1966—1986 гг.)

Широкое применение УДК можно обеспечить только публикацией современных, понятных для потребителей таблиц, а на их публикацию в значительной мере влияет темп ревизии УДК. Публикация венгерских изданий УДК началась в середине 60-х годов в выпуске МФД. Сокращенное издание (FID publ. 389) вышло в 1966 году, первая серия 42-томного полного издания (FID publ. 390) – в течение 1968–1972 годов. Развитие УДК в этот период ускорилось, и поэтому в 1973–1976 годах заново было опубликовано 10 томов переработанного полного издания. В 1977 году появилось новое сокращенное издание (FID publ. 555). Публикация переработанных томов полного издания продолжалась и после 1977 года, и, хотя темп ревизии УДК в 1978–1986 годах замедлился, не было возможности издать таблицы всех томов. В настоящее

BABICZKY, B.: 20 years of UDC editions in Hungary (1966–1986)

The broad application of UDC can be guaranteed only by the edition of revised tables published in the language of the users. The publication is influenced by the frequency of UDC revisions. The Hungarian UDC editions as reference series have started in the mid-sixties by the publication of an FID issue. The abridged edition appeared in 1966, the first series of the full edition in 42 volumes appeared between 1968 and 1972. Revised editions of ten volumes of the full edition reappeared in the period 1973–1976. In 1977 a new abridged edition was published. There has not been possible to publish modified tables of all volumes after 1978, though the revision of UDC has been slowed down.

The present trend is to republish volumes older than 10 years or of significantly modified chapters of the UDC. The most urgent task is to publish a new abridged Hungarian edition.

* * *

BABICZKY, B.: Zwanzig Jahre ungarischen DK-Ausgaben (1966–1986)

Die weitreichende Anwendung der DK können nur in der Sprache der Benutzer herausgegebene, zeitgemäße DK-Tabellen ermöglichen. Die Veröffentlichung wird durch das Tempo der Revision der DK sehr beeinflusst. Die Veröffentlichung der ungarischen DK-Ausgaben mit FID-Publikationszahl und als Standard begann in der Mitte der '60-er Jahre. Die Kurzausgabe (FID-Publ. 389) erschien im Jahre 1966, die erste Serie der Gesamtausgabe – in 42 Bänden – zwischen 1968 und 1972. In dieser Periode beschleunigte sich die Entwicklung der DK, deshalb wurden 10 Bände der Gesamtausgabe in den Jahren 1973–1976 überarbeitet veröffentlicht. 1977 erschien eine neue Kurzausgabe (FID-Publ. 555). Die Veröffentlichung der modifizierten Bände der Gesamtausgabe ging auch nach 1977 weiter, und obwohl das Tempo der Revision der DK zwischen 1978–1986 sich verlangsamte gab es keine Möglichkeit, die Modifizierte Tabelle aller Bände zu verlegen. Heute strebt man danach, dass die Veröffentlichung der mehr als zehnjährigen Bände oder der wesentlich modifizierten DK-Kapitel an die Reihe kommt.

Die Gültigkeit der in den Serien der ungarischen Gesamtausgabe publizierten Bände wird durch Ta-

время планируется переиздание томов, опубликованных более 10 лет тому назад, или же разделов УДК, в которых произошли значительные изменения.

Действительность томов полного венгерского издания отражена на таблицах. Изменения, происшедшие в организации МФД и в ревизионной деятельности УДК, окажут влияние на планирование венгерских изданий УДК. Одним из самых срочных заданий является выпуск нового сокращенного издания.

bellen dargestellt. Die neuen Änderungen in der Organisation der FID und in der Leitung der Revisions-tätigkeit der DK werden auf die Planung der Publikation der ungarischen DK-Ausgaben wirken. Am dringendsten scheint die Veröffentlichung einer neuen ungarischen Kurzausgabe (eventuell Mittlere Ausgabe) Ausgabe die wichtigste Aufgabe zu sein.

A Datext céginformációs adatbázis javított CD-ROM-változata

A múlt év végétől CD-ROM-lemezen forgalmazott Datext adatbázis több mint 10 000 amerikai vállalatról, 900 szakterületről (több mint 50 iparágrol) tartalmaz információkat, ha élenjáró adatbázis-előállító anyagaira alapozva (*Business Research Corp., Data Courier, Disclosure Information Group, Marquis Who's Who, Media General Services és Predicasts*). A négy optikai lemezből álló sorozat mindegyik darabja egy-egy nemzetgazdasági ágazat adatait foglalja magában (fogyasztás, termelés, technika, szolgáltatások). Az évi előfizetési díj 9600-tól 19 600 dollárig terjed, attól függően, hogy a négy lemezből hányra van szükség. Az ár magában foglalja a havonkénti aktualizálást, az olvasóegység keretét, valamint a dokumentációt és a szervizálást. A most bejelentett javított változat (1.1) néhány előnye az alapváltozattal szemben: 3 helyett 7 évre visszamenő adatsorok, a vállalatok gyakorlati rangsorolását lehetővé tevő összeállítások, tetszés szerint kiválasztott 60 vállalat adatainak együttes kezelési lehetősége.

/Advanced Technology Libraries, 15. köt. 10. sz. 1986. p. 3./

(Mándy Gábor)